

T.C.
BAŞBAKANLIK
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DİN HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

EZAN ÇALIŞTAYI RAPORU (II)

8 Şubat 2017 - Ankara

T.C.
BAŞBAKANLIK
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DİN HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

EZAN ÇALIŞTAYI RAPORU (II)

8 Şubat 2017 - Ankara

İÇİNDEKİLER

A. GİRİŞ	5
B. SUNUM ÖZETLERİ.....	6
I. Sunum: Ezanda Ses-Nefes Eğitimi ve İcra Edilecek Makamlar Ali Osman ALACA - DİB Musiki Korosu Şefi.....	6
II. Sunum: Ezanda Ses Kullanımı ve Mikrofon Kullanım Teknikleri Dr. Fatih KOCA - Ankara Ü. İlahiyat F. Öğretim Görevlisi	9
III. Sunum: Ezan ve Salâ Hizmetlerinde Karşılaşılan Sorunlar Mustafa TEKİN - Ankara İl Müftü Yardımcısı	10
1.Ezan ve Salânın İcrası İle İlgili Sorunlar	10
2.Fiziki ve Teknik Sorunlar	10
3.Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlar	10
4.Merkezi Ezan Sistemi İle İlgili Sorunlar	10
5. Vatandaşlarımızdan Gelen Talepler.....	11
IV. Sunum: Cami Odaklı Din Hizmetlerinde Karşılaşılan Sorunlar Abdurrahman ŞENOĞLU - Gerede İlçe Müftüsü.....	11
1.Fiziki Sorunlar	11
2.Personel Nitelikleri İle İlgili Sorunlar	12
C. MÜZAKERELER.....	12
D. TEKLİF VE ÖNERİLER.....	13
E. KARARLAR.....	15

A. GİRİŞ

Başkanlığımızca yürütülen ezan ve sala hizmetleri başta olmak üzere cami odaklı din hizmetlerinde karşılaşılan sorunları ve çözüm önerilerini görüşmek ve din hizmetlerinde verimliliği artırmak amacıyla 8 Şubat 2017 tarihinde Ankara Rifat Börekçi Eğitim Merkezi'nde "Ezan ve Cami Odaklı Din Hizmetleri Çalıştayı" gerçekleştirilmiştir.

Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Yavuz Ünal, yaptığı açılış konuşmasında; "Bu çalıştayı bir öz değerlendirme olarak görmemiz gerekmektedir. Herhangi bir soruna indirgenmek suretiyle konuşulabilecek bir konudan ziyade ses düzeyi, okuma biçimi, estetik, mimari vb. konular birlikte ele alınmalıdır. Diyanet'e gelen şikâyetlerin kahir ekseriyeti ezanın okunuş biçiminin rahatsız etmesi, yanlış mikrofon kullanımı gibi konulardadır. Gelişen teknoloji ile ezan sesinin daha uzak mekânlara ulaşması mümkün hale gelirken bazı sorunlar da ortaya çıkmıştır. Ezanın; dinin alemi, İslam coğrafyasının şهادeti olma gibi önemli bir misyonu bulunmaktadır. Medeniyetimizde ezana, vaktin girdiğini bildiren bir çağrı olmasının ötesinde çok özel bir anlam yüklenmiştir. Bizim medeniyetimizde şehirler merkezi bir cami etrafında kurulmuştur. Bu nedenle cami, ezan ve minare herkesin bir şekilde ilişkilendiği bir meseledir. Güzel olan İslam'ın, sunumunun da güzel bir şekilde gerçekleştirilmesi adına yapmamız gerekenleri ve nasıl yapacağımızı konuşmak için bir araya geldik." sözleriyle konunun önemini dile getirmiştir.

Din Hizmetleri Genel Müdürü Doç. Dr. Yaşar Yiğit, çalıştayı hayirlara vesile olmasını dileyerek başladığı konuşmasında "Ezanı Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kamuya yansıyan en büyük çağrısı olarak nitelendirebiliriz. Geçmiş dönemlerde merkezi ezan sistemi hâkim idi. 2012 yılından itibaren Başkanlığımız merkezi ezan sisteminin bir takım açmazları nedeniyle tedricen kaldırılması noktasında bir adım atmıştır. Ancak bu sistem tamamen kaldırıldığında da bir takım şikâyetler söz konusu olmaktadır. Bu şikâyetleri asgariye indirmek için 21-22 Ocak tarihlerinde İstanbul'da bir Ezan Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Bugün de aynı konuya çözüm olması adına ikinci çalıştayımız gerçekleştirilecektir. Bundan sonraki süreçte farklı illerimizde benzeri çalıştaylar düzenleyerek ülke genelinde din görevlilerimizin daha güzel ezanlar okumasına yönelik çalışmalarımızı sürdüreceğiz. Ses ve cihazlardan kaynaklanan sorunların çözümüne yönelik çalışmalar yapacağız" diyerek konuya ilişkin düşüncelerini ifade etti.

Çalıştaya Eğitim Hizmetleri Genel Müdürü Prof. Dr. Ali Erbaş, Din Hizmetleri Genel Müdürü Doç. Dr. Yaşar Yiğit, Cami Hizmetleri Daire Başkanı Selahaddin Çelebi, Dr. Fatih Koca ve Ali Osman Alaca ile Ankara, Bolu, Çankırı ve Kırıkkale il müftüleri, il müftü yardımcıları ve ilçe müftüleri katılmıştır.

B. SUNUM ÖZETLERİ

Çalıştay beş oturum halinde gerçekleştirilmiştir. Dört oturumda katılımcıların yaptıkları sunumlar dinlenmiş ve konu katılımcıların müzakeresine açılmıştır. Raporun bu bölümünde, gerçekleştirilen sunumlar özetlenecektir.

I. Sunum:

Ezanda Ses-Nefes Eğitimi ve İcra Edilecek Makamlar

Ali Osman ALACA

DİB Musiki Korosu Şefi

- Ses eğitimi, insanların sesini en doğru şekilde kullanabilmeleri için geliştirilen bir tekniktir. Ses telleri eğitilerek ve bilinçli kullanılarak daha güzel ve daha performanslı sunumlar gerçekleştirilebilir.
- Şan tekniği, özellikle batıda kullanılan bir tekniktir. Türk müziğinde batılılardan farklı olarak şan tekniğinden ziyade hançere tekniği kullanılmaktadır. Bu da bizim müziğimizin altyapısının farklı olmasından kaynaklanmaktadır.
- Şan tekniği Türk müziğine bire bir uygulanmak istendiğinde Türk müziği açısından birtakım deformasyonlar ortaya çıktığı görülmüştür. Onun için Türk müziğinin kendine has ses eğitim sistemi oluşturulmalıdır.
- Günlük hayatta bilinçli bir şekilde kullanmadığımız diyaframımız, akciğerlerimiz, sinüs boşluklarımız, ağız ve karın boşluğumuz gibi organlarımızı daha düzenli ve daha bilinçli kullandığımız zaman iyi bir performans sergileyebilmekteyiz.
- Nefes egzersizleri, doğru nefes alma teknikleri, diyafram egzersizleri, ses açma ve genişletme çalışmaları, hançere çalışmaları gibi teknikler hangi musiki türü icra edilirse edilsin onu icra edene fayda sağlayacak tekniklerdir.

- “Ses eğitimine nereden başlamak gerekir?” sorusuna cevaben nefes eğitiminden başlamanın gerekliliği söylenebilir. Din görevlilerimize öncelikle doğru nefes almak öğretilmelidir.
- Bir insan normalde bir dakika içinde 15-20 defa nefes alırken Dünya Sağlık Örgütü 7-8 veya 10’a kadar olan nefesin sağlıklı olduğunu belirtmektedir.
- Yapılan araştırmalar, ülkemizde kaliteli nefes alma oranının %30 olduğunu belirtmiştir. Bunun sonucu olarak ciğerlerimizle alakalı hastalıkların önemli bir kısmı doğru nefes alıp vermememizden kaynaklanmaktadır.
- Hipertroid ve panik atak gibi bazı hastalıkların teşhisinde hastanın yanlış nefes alıp vermesi doktorlar tarafından hastalığın sebeplerinden biri olarak dile getirilmektedir.
- Diyafram düzgün kullanıldığında korku, heyecan ve panik atak gibi hissi duyguların vuku bulmadığı uzmanlarca saptanmıştır.
- Diyafram, Allah-u Teâlâ’nın bize bahşetmiş olduğu önemli bir nimettir. Fakat biz bu nimeti kullanmak yerine daha çok ciğerlerimizi çalıştırıp yorulmasına sebep olmaktayız.
- Bebekler nefes alıp verirken fıtraten diyaframı kullanırlar.
- Nefes alırken omuzların bir miktar kalkması, yanlış nefes alındığının, diyaframın çalışmadığının göstergesidir.
- Spikerlere, yorumculara, futbolculara vb. meslek icra edenlere doğru nefes alıp verme ve diyafram kullanım eğitimi mesleğe başlamadan önce verilirken bu eğitimi asıl almaları gereken kişiler olan din görevlileri, eğitimden mahrum kalmaktadırlar.
- Bu teknikleri bilmeyen din görevlileri birtakım ses hastalıklarına maruz kalmaktadırlar. Yapılan araştırmalar, din görevlilerinin önemli bir kısmında nodül, polip, farenjit ve ses kistleri gibi hastalıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu hastalıkların en büyük sebebi de ses eğitimi almamış olmalarıdır.
- Efendimiz (a.s)’ın özellikle Bilal-i Habeşî’den ezan dinlemek istemesi, aslında onun ses estetiğine verdiği değeri göstermesi bakımından önemlidir.

- Günün farklı saatlerinin insan üzerinde bıraktığı etkilerden dolayı her ezanın farklı makamda okunmaya başlanması, Karahanlılar dönemine kadar uzanır. Farabi'nin gayretleri neticesinde makamlar ilk defa bu dönemde tasnif edilmiştir.
- Gazneliler döneminde ise müzik medreselerdeki eğitime dâhil edilerek önemli bir karakter kazanmıştır.
- Selçuklular döneminde makamlar üzerindeki çalışmalara hız kazandırılarak pentatonik yapıyı daha sağlam hale getirmek suretiyle bu müzik tekke ve camilerde kullanmaya başlanmıştır.
- Osmanlı'da makamların insanlar üzerindeki etkisinden hareketle her vakitte farklı makamda ezan okuma geleneği devam ettirilmiştir.
 - ◆ Sabah ezanı genellikle saba veya dilkeşhaveran makamında icra edilir. Saba makamı insana huzur verir, günlük hayata daha sakin başlamasını sağlar.
 - ◆ Öğle ezanı genel olarak uşşak veya bayati makamında okunur. Uşşak makamı, Farabi'ye göre insana aşk, heyecan ve tutku verir.
 - ◆ İkindi ezanı rast makamında okunur. Bunun sebebi ise vakit dar olduğu için insanlar üzerinde uyarıcı bir etki bırakmasıdır.
 - ◆ Akşam ezanı genellikle müstear geçişli segâh makamında okunur. Dini hassasiyetleri zirveye taşıyan bir makam olması sebebiyle tercih edilmiştir.
 - ◆ Yatsı ezanı insanların istirahat etme vakti olduğundan sükûnet veren hicaz makamında okunur.
- Bu makamların dışında farklı makamlarda da ezan okunabilir. Örneğin hüseyinî makamı Anadolu kültürünün izlerini taşır.
- Osmanlı'da mü'minlerin bayramı olan Cuma gününü hatırlatmak ve bayram sevinci yaşatmak maksadıyla perşembe günleri ikindi vakti nihavend makamında ezan okunurdu.

II. Sunum:

Ezanda Ses Kullanımı ve Mikrofon Kullanım Teknikleri

Dr. Fatih KOCA

Ankara Ü. İlahiyat F. Öğretim Görevlisi

- Efendimiz (a.s)'ın müezzinlerini seçerken dikkat ettiği 14 madde vardı. Bu maddelerin tamamı musiki ile alakalıdır.
- Her şeyden önce ezan okuyan kişi, sesinin oktavını bilmelidir. Kaç oktav sese sahip olduğunu bilmeyen bir kişi, icrada sorun yaşayabilmektedir.
- Sesler; bas, orta ve tiz karakterdedir. Ezan okuyan kişinin ses karakterini bilmesi, usulüne uygun ve güzel bir ezan okuması açısından önem arz etmektedir.
- Kullanılan mikrofonun niteliği bilinmelidir. Günümüzde dinamik ve ortam olmak üzere ağırlıklı olarak iki mikrofon türü kullanılmaktadır. Dinamik mikrofonlara yakın durmak gerekirken ortam mikrofonlarında mesafeyi korumak önemlidir.
- Ezan okurken sese uygun, doğru bir mikrofon kullanılmazsa, ne kadar güzel okunursa okunsun dinleyenler tarafından ezanın kötü okunduğu ifade edilebilmektedir.
- Ezan okuyan kişi, mikrofonu ne kadar uzaklıkta durması gerektiğinin yanı sıra ne zaman yaklaşmalı ne zaman uzaklaşmalı bilmelidir.
- Cami inşa edilirken ses teknisyenleri de işe dâhil edilerek fikirleri alınmalıdır.
- Camilerimizdeki ezanların güzel okunması, akustik durumu ile yakından alakalıdır.
- Camiye ses sistemi yapılırken profesyonel bir tonmaysterden destek alınmalıdır.

III. Sunum:

Ezan ve Salâ Hizmetlerinde Karşılaşılan Sorunlar

Mustafa TEKİN

Ankara İl Müftü Yardımcısı

Ezan ve salâ hizmetlerinde karşılaşılan sorunları aşağıdaki çerçevede ele almak mümkündür:

1. Ezan ve Salânın İcrası İle İlgili Sorunlar

- Mikrofon ve cihaz kullanma tekniklerinin bilinmemesi.
- Hizmet içi eğitim kursu verenlerin yeterli olmaması.
- Salâ cümlelerinin standartların dışına çıkarak değiştirilmesi.
- Cuma günü iç ezanın çok uzun okunması.
- Ramazan ayında imsak vakti okunan ezanın bazı yerlerde çok uzun olması.
- Özenti sonucu okunan bazı ezanların kulağa hoş gelmeyecek hal alması.
- Birbirine yakın camilerde aynı anda okunan ezan ve salâlar arasındaki makam ve süre farklılığı.
- Ehil olmayanların ezan ve salâ okumaları.

2. Fiziki ve Teknik Sorunlar

- Cihaz, mikrofon, hoparlör ve kabloların kalitesiz olması ve uygun yerlere yerleştirilmemesi.
- Cami konumlandırılmasının mahalli şartlara göre yapılmaması.

3. Mevzuattan Kaynaklanan Sorunlar

- Nakil imtihanlarında ses ve sedanın 5 puan olarak değerlendirilmesi.

4. Merkezi Ezan Sistemi İle İlgili Sorunlar

- Merkezi sistemden yayın alan camilerle merkezi sistemin ses perdesi arasında uyum olmaması.

- b. Cami görevlilerinin merkezi sistemin oluşturduğu rahatlık nedeniyle camiye geç gelmeleri.
- c. Merkezi sistemden ana cihazın açılmasıyla birlikte bekleme yapılmadan ezana başlanması durumunda ilk iki tekbirin duyulmaması.
- d. Yerleşim yerlerinden kaynaklanan sinyal zayıflaması nedeniyle ses kalitesinin bazı bölgelerde çok düşük olması.
- e. Teknik bakımların düzenli yapılmaması.
- f. Park ve yol güzergahında bulunan ve görevlisi olmayan mescitlerde sistem kullanılmadığında ezanın bölgeye ulaştırılamaması.
- g. Her ilçenin kendine ait müstakil bir merkezi ezan sisteminin olmaması.

5. Vatandaşlarımızdan Gelen Talepler

- a. Vatandaşlarımızın bir kısmının ezan sesinin düşüklüğünden, bir kısmının da yüksekliğinden şikâyetçi olması.
- b. Cenaze salâlarının çok erken saatlerde okunması.
- c. İşitme engelli okullarının bulunduğu mahallelerdeki camilerde ezan okunurken vaktin girdiğini bildiren bir sinyalizasyon sisteminin uygulanması.

IV. Sunum:

Cami Odaklı Din Hizmetlerinde Karşılaşılan Sorunlar

Abdurrahman ŞENOĞLU

Gerede İlçe Müftüsü

Cami odaklı din hizmetlerinde karşılaşılan sorunları aşağıdaki çerçevede ele almak mümkündür:

1. Fiziki Sorunlar

- a. Engelli vatandaşlarımız için gerekli düzenlemelerin istenilen düzeyde yapılmaması.
- b. Kadınlar için abdest alacak ve namaz kılacak yerlerin istenilen düzeyde ayrılmaması.
- c. Çocuklar ve gençler için camilerde vakit geçirebilecekleri, kitap

- okuyabilecekleri yerler oluşturulmamış olması.
- d. Cami yapımına başlanmadan önce müftülükten izin alınması için gerekli yasal düzenlemelerin henüz gerçekleştirilememiş olması.
- e. Mevcut camilerin birçoğunda görevli odası bulunmaması.
- f. Cami ısıtma giderlerinin bütçeden karşılanamaması.
- g. Cami ihata duvarlarında camii mehabetine uymayacak yazılar, resimler vb. bulunması.

2. Personel Nitelikleri İle İlgili Sorunlar

- a. Din görevlilerinin bir kısmının sosyal ilişkilerinin zayıf olması.
- b. Bazı görevlilerde adanmışlık ve aidiyet duygusunun tam olarak yerleşmemiş olması.
- c. Din görevlisinin görev yaptığı bölgenin dini hayatı ve sosyal dinamiklerine yeterince vakıf olmaması.

C. MÜZAKERELER

Yapılan sunumların sonunda gerçekleştirilen müzakereler aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Din görevlilerinin hizmet motivasyonları yürütülen hizmetlere önemli ölçüde etki etmektedir. Hizmet heyecanı ve gönüllülük bilincinin canlandırılması, önemli bir husus olarak karşımızda durmaktadır.
- Camilerde kullanılan ses sistemlerinin yapımı, yenilenmesi ve bakımı için gerekli olan maddi kaynağın temini konusunda problemler yaşanabilmektedir. Bunun temelinde ise halk arasında bu tür işler için verilen maddi desteklerin hayır olarak değerlendirilmemesi gelmektedir.
- Camilere kurulan ses sistemlerinin farklı mekânlar için tasarlanması ve bu alanda hizmet veren şirketler ile teknik elemanların camiye tanımamaları ve cami akustiğini bilmemeleri önemli bir problem teşkil etmektedir.
- Camilerde sesin duyulmasına yardımcı olmak için kullanılan kubbe

yapısının ses sistemleri kurulurken dikkate alınması gerekmektedir.

- Okuyucunun kendi sesini duyması açısından müezzinler için minare ve mahfile, imam-hatipler için minbere ve mihraba hoparlör konulması faydalı olacaktır.
- Merkezi sistemin vakit aralarında kapatılmaması halinde ezan frekansı polis, jandarma vs. frekanslar ile karışabildiğinden bir takım sorunlar meydana gelmektedir. Bu sorunla karşılaşmamak için vakit aralarında sistemin kapatılması gerekmektedir.
- Merkezi sistemin kullanılmaya başlaması ve yaygınlaşmasıyla görev ve başladığından beri hiç salâ ve ezan okumayan din görevlilerinin varlığı düşündürücü ve üzüntü vericidir.
- Sabah namazından sonra erken saatlerde cenaze salâsı verilmesi problem teşkil etmektedir.
- Ezan konusunda olumsuz örnekler bulunmakla birlikte iyi örneklerin varlığı da gözden uzak tutulmamalıdır. Ancak iyi, daha iyi ve en iyiye talip olmak, bu alanda da prensibimiz olmalıdır.
- Medeniyetimizdeki farklı camilerden usulünce okunan ezanların semada oluşturduğu ses harmonisi yeniden canlandırılmalıdır.
- Cami derneklerinin cami ile ilgili tasarruflarında istişareden kaçınmaları nitelikli hizmet noktasında problemleri beraberinde getirmektedir.

D. TEKLİF VE ÖNERİLER

Çalıştayda müzakereler neticesinde katılımcılar tarafından serdedilen teklif ve öneriler ile alınan kararlar aşağıda zikredilmiştir:

1. Din görevlilerince uygulanabilecek standart ezan formları ile ilgili örnek okuyuşların yer aldığı materyal/video çalışması yapılmalıdır.
2. Din görevlilerinin istifadesine yönelik ezan portalı oluşturulmalıdır.
3. Çoklu merkezi ezan sistemine geçilmesi için mahalle düzeyinde lokal merkezler oluşturulması değerlendirilmeli; sistemin uygulanabilirliği, personel yeterlikleri, maliyet ve risk analizi vb. altyapı çalışmaları tamamlanarak bir rapor hazırlanmalıdır.

4. Ezanı güzel okuma yeterliğini haiz personelin görev yaptığı camide ezan okuması sağlanmalıdır.
5. Cami içi ve dışında kullanılan ses cihazlarının dB ölçümleri yaptırılarak ezanların 80 dB'i aşmamasına özen gösterilmelidir.
6. Yeni yapılacak camilerde profesyonel ses teknisyenlerinden teknik destek alınmalıdır.
7. Taşrada ses sistemlerinin sorunlarının çözümü için teknik personel istihdamı sağlanmalıdır.
8. İmam-hatip liseleri ile ilahiyat fakültesi müfredatında dini musikinin zorunlu ders olması ve ders sayısının artırılması için ilgili kurumlar ile işbirliği yapılmalıdır.
9. İlgili kurumlarla işbirliği içerisinde dini musiki ve ses eğitimi ile ilgili sertifika programları geliştirilmeli, müezzin alımlarında bu sertifika şart koşulmalıdır.
10. Camilerdeki ses sistemlerinin üretimi, kurulumu ve bakımı için TDV bünyesinde bir şirket kurulması sağlanmalıdır. Bu yapılanma alanda profesyonelleşmeyi sağlayacağı gibi suistimallerin de önüne geçecek ve sorunların çözümünü kolaylaştıracaktır.
11. Dini öğrenim gören öğrencilerden din görevlisi olmayı hedefleyenlerin tespit edilmesi, bunların özel olarak ses eğitiminden geçirilmesi ve personel alımlarında değerlendirilmeleri önemli bir adım olacaktır.
12. Namazlarda farza durmadan önce safların düzeltilmesi hususunda yapılan uyarının kamet bittikten sonra yapılması sağlanmalıdır.
13. Başkanlığımızın ilgili birimlerince nüfusa ve yerleşim yerlerine göre cami projeleri üretilmesi, camilerin buna göre inşa edilmesi ve denetimlerin müftülükler marifetiyle yürütülmesi sağlanmalıdır.

E. KARARLAR

1. Din görevlilerince uygulanabilecek standart ezan formları ile ilgili örnek okuyuşların yer aldığı materyal/video çalışması yapılacaktır.
2. Çoklu merkezi ezan sistemine geçilerek mahalle düzeyinde lokal merkezler oluşturulacaktır. Sistemin uygulanabilirliği, personel yeterlikleri vb. altyapı çalışmaları tamamlanarak oluşturulacak rapor mail ile Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne gönderilecektir.
3. Çoklu merkezi ezan sistemine geçiş için gerekli altyapı çalışmaları tamamlanan il ve ilçelerde sistem kullanıma açılacaktır. Ezanı güzel okuma yeterliğini haiz personelin görev yaptığı camide ezan okuması sağlanacaktır.
4. Cami içi ve dışında kullanılan ses cihazlarının dB ölçümleri yaptırılacak, mümkün mertebe 80 dB'i aşmamasına özen gösterilecektir.
5. Namazlarda farza durmadan önce safların düzeltilmesi hususunda yapılan uyarının kamet bittikten sonra yapılması sağlanacaktır.

